

Lukáš, Miroslav

Mikulov jako tradiční štace

In: Lukáš, Miroslav. *Divadlo v Mikulově za éry rodu Dietrichsteinů : (od konce 16. století do druhé světové války)*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2019, pp. 99-106

ISBN 978-80-210-9311-9; ISBN 978-80-210-9312-6 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141458>

Access Date: 06. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MIKULOV JAKO TRADIČNÍ ŠTACE

Ve druhé polovině 19. století lze v Mikulově najít několik divadelních společností, které se sem často a na delší dobu vracely. Vypěstovaly si zde určité zázemí, které jim mimo jistoty obecnstva nabízelo i možnost více se zapojit do zdejšího kulturního života, včetně navázání spolupráce s místními obyvateli.

Ignatz Neufeld

Jedním ze stálých hostů v Mikulově byl divadelní ředitel Ignatz Neufeld (1843–1920).⁴⁹⁶ Poprvé tady se svou společností hrál od ledna do března roku 1873.⁴⁹⁷ Poté se sem vrátil v září následujícího roku a zůstal až do listopadu. Potřetí bavit mikulovské publikum od listopadu 1880 do ledna 1881. Následovaly ještě dvě krátké návštěvy, a to v červnu 1888 a v červnu 1912. Mimo Mikulova byla Neufeldova společnost v prostředí Moravy zaznamenána v Hodoníně (Göding) v roce 1873 a v sezoně 1876/1877 v Moravské Ostravě (Mährisch Ostrau).⁴⁹⁸ Vzhledem k tomu, že Neufeldův syn Eugen se narodil 6. prosince 1883 v Hodoníně,⁴⁹⁹ lze předpokládat, že také v tomto období zde Neufeld se svou společností hrál. Podobně lze společnost dle matriky narozených vystopovat také v Guntersdorfu v Dolním Rakousku, v obci v blízkosti hranic s jižní Moravou, kde se 13. února 1887 narodil

496 LOACKER, Armin (ed.). *Kunst der Routine – Der Schauspieler und Regisseur Max Neufeld*. Wien: Filmarchiv Austria, 2008, s. 11, 14.

497 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 4. 1. 1873, 14(1), s. 3.

498 HAVLÍČKOVÁ – PRACNÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 32, s. 143.

499 MZA, E 67. (Sbírka matrik). Sign. 5038, Matrika narozených Hodonín, 1873–1887, s. 239.

Ignatzův další syn Max.⁵⁰⁰ Záběr společnosti byl však mnohem větší, což dokládají například její pobyty v Horním Litvínově (Oberleutensdorf) v letech 1893 a 1900 nebo v Pinkafeldu v tehdejší západním Uhersku v roce 1898.⁵⁰¹

Pro úplnost lze dodat, že jistá rodina s příjmením Neufeld hrála v Mikulově i na konci roku 1888, tehdy však jen jako členové hereckého souboru společnosti, kterou vedl divadelní ředitel Jeschek.⁵⁰² Stejně tak jistí Neufeldovi hostovali v roce 1899 ve společnosti divadelního ředitele Franze Reisse na štaci v Laa an der Thaya v Dolním Rakousku.⁵⁰³ Tato situace by nebyla ničím novým, neboť se stávalo, že se divadelní ředitel, například kvůli tíživé finanční situaci, spojil s jiným divadelním ředitelem. Bohužel není možné ověřit, zda se alespoň v jednom z uvedených případů jedná o Ignatze Neufelda.⁵⁰⁴ Ignatz Neufeld ale pravděpodobněji fungoval po celou svou divadelní dráhu jako ředitel své vlastní společnosti, pro niž si občas najímal také herce a herečky z kamenných divadel.⁵⁰⁵ V roce 1888 byla dokonce větší část jeho společnosti tvořena z hereček a herců z různých scén tehdejší monarchie, například z Vídně, Grazu, Innsbrucku, Ödenburgu, Temešváru či Plzně.⁵⁰⁶

Hereckou přípravu v této společnosti zažily nepochybně všechny Neufeldovy děti. Jak výrazně se v otcově společnosti angažovaly i v dospělosti, však není zřejmé. Max Neufeld, později filmový režisér a producent, hostoval v otcově společnosti při jejím pobytu v Mikulově v červnu 1912.⁵⁰⁷ Tehdy mu končilo angažmá v brněnském divadle, kde působil od září 1910, a chystal se na nové angažmá ve ví-

500 LOACKER, pozn. 406, s. 11.

501 Tamtéž, s. 13.

502 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 17. 11. 1888, 28–29(46), s. 1; Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 15. 12. 1888, 28–29(50), s. 1. Jistý divadelní ředitel Jeschek působil v sezoně 1887/1888 ve Svitavách. (HAVLÍČKOVÁ – PRACNÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 32, s. 206.)

503 LOACKER, pozn. 406, s. 14; *Neuer Theater-Almanach*. 1899, 10, s. 400.

504 V soupisu hereckého obsazení společnosti Franze Reisse jsou u herců uvedeny pouze iniciály křestních jmen. V mužské části souboru se sice vyskytuje jistý E. Neufeld a I. Neufeld, což by se mohlo ztotožnit se jmény Eugen a Ignatz. Problém je ovšem v ženské části souboru, kde ani jedna ze tří členek společnosti s příjmením Neufeld nemá iniciály svého jména takové, které by odkazovaly na manželku nebo dcery Ignatze Neufelda.

505 V roce 1873 to byl například herec Albert Löwinger ze znojemského městského divadla (Znaimer Stadttheater). Löwinger byl v té době v Mikulově již známý, neboť zde hostoval v roce 1863 se společností Karla Flora. V roce 1874 u Neufelda zase hostovali Henriette Löwe z Vídně a Anton Josef delli Zotti. (Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 8. 3. 1873, 14(10), s. 3; Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*, 3. 10. 1874, 15–16(40), s. 2.)

506 Členové souboru byli následující: sl. Fritzi Elmenberg (k. freistädt Theater in Preßburg), sl. Anna Lafontaine (Stadttheater in Pilsen), sl. Olga Walla (Stadttheater in Linz), Herta Bassen (Stadttheater in Reichenberg), Hermine Becker (Gärtnerplatztheater in München), Elsa Welten (k. Stadttheater in Temesvar), Franz Kainz (Stadttheater in Graz), Carl Arnberg (k.k. Nationaltheater in Innsbruck), Carl Bassen (k.k. Hofburgtheater in Wien), Georg Bassen (Stadttheater in Linz), Fritz Digruber (Stadttheater in Krems), Emil Elmenberg (k. freistädt Theater in Preßburg), Ernst Müller (k. freistädt Theater in Ödenburg).

507 Theaternachricht. *Nikolsburger Wochenschrift*. 15. 6. 1912, 52(24), s. 1.

deňském Theater in der Josefstadt.⁵⁰⁸ Mimo Maxe a zmíněného Eugena, který hrál i v několika Maxových filmech,⁵⁰⁹ měli Neufeldovi ještě dcery Annu, Irene a Julii. Annu a Irene lze nalézt v roce 1920 v olomouckém divadle.⁵¹⁰

Zmíněné zápisy z matrik narození Maxe Neufelda a jeho bratra Eugena samozřejmě rozšířily poznání o Ignatzi Neufeldovi. Ten se narodil ve vídeňské části Gaudenzdorf, jeho otcem byl židovský obchodník Pinkus Neufeld, pocházející ze slovenské Senice (Szenitz) ležící v tehdejší severní části Uherska, a matkou Julie Gotlieb.⁵¹¹ S maželkou Josefinou, dcerou Simona Macheinera/Machainez, strojníka (Maschinenwärter) z Vídně, a Kathariny rozené Krbeček, se Ignatz Neufeld oženil v létě roku 1875 v Hranicích na Moravě (Mährisch Weißkirchen).⁵¹² Zajímavé je, že při štaci společnosti v Mikulově v roce 1873 již v souboru jistá paní Neufeld hrála.⁵¹³ V matrikách jsou Ignatz se svou ženou uváděni jako osoby bez vyznání (konfessionslos). Josefina Neufeld zemřela v roce 1911 v Brně, kde v té době byl její syn Max v angažmá.⁵¹⁴ Doložené místo a rok svatby Ignatze Neufelda a Josefiny, stejně jako datum a místo narození jejich synů Eugena a Maxe, umožňuje rozšířit mapu jejich pobytů o další potenciální štace. Zajímavé jsou také židovské kořeny Ignatze a patrně české kořeny jeho ženy Josefiny.

Společnost Ignatze Neufelda nepatřila mezi ty, které si na jednu či více sezon pronajímaly městská kamenná divadla. Svě štace měla spíše v menších městech, kam se vracela. Repertoárově se pak příliš neodkláněla od tehdejší produkce. V programové nabídce měla frašky a lidové hry se zpěvy, méně pak operety. Nevýrazné zastoupení operet v repertoárové skladbě společnosti může ukazovat na omezené hudební možnosti souboru. Za zmínku stojí například hra *Der Jude von Nikolsburg*, kterou zde Ignatz Neufeld uvedl při své první návštěvě. Jednalo se pravděpodobně o přepracování frašky se zpěvy *Lazarus Polkwitzer von Nikolsburg oder Die Landparthie nach Baden* od Friedricha Hoppa. Po uvedení této hry se v místním tisku recenzent konečně zaměřuje i na obecenstvo, respektive pouze na jednu část diváků, které upozorňuje na to, aby se svými kritikami „*nestavěli*

508 BÜTTNER, Elisabeth – DEWALD, Christian. *Das tägliche Brennen. Eine Geschichte des österreichischen Films von den Anfängen bis 1945*. Salzburg/Wien: Residenz, 2002. Sv. 1, s. 66.

509 V Mikulově si mohli na film Maxe Neufelda zajít v sobotu 24. září 1933, kdy zde byl uveden zvukový film *Zwei glückliche Herzen* (prem. 1932). (Zweiglückliche Herzen. *Nikolsburger Wochenschrift*. 22. 9. 1933, 73(38), s. 5.) Byl to také jeden z posledních Neufeldových filmů natočených do konce druhé světové války v Německu, neboť pro svůj židovský původ musel v roce 1933 Berlín opustit. (LOACKER, pozn. 406, s. 54, 55.)

510 LOACKER, pozn. 406, s. 14. Jistá Irene Neufeld se představila v Mikulově v roce 1905 se společností divadelní ředitelky Rosy Holdig. (Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 8. 7. 1905, 45–46(27), s. 1.)

511 Diözesanarchiv St. Pölten. Sign. 94149, Matrika narozených Guntersdorf, 1869–1888, s. 209.

512 Tamtéž.

513 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 15. 2. 1873, 14(7), s. 3.

514 LOACKER, pozn. 406, s. 14.

*do rolí velkoměšťáků, neboť zdejšímu publiku je cizí velkoměšťácká blazeovanost, a pokud je něco k smíchu, tak se neptá hlavy, ale směje se z celého srdce.*⁵¹⁵

Při své druhé návštěvě začal Neufeld spolupracovat i s místními obyvateli. Nejdříve herec Anton Josef delli Zotti⁵¹⁶ připravil se zdejšími dětmi pohádku *Das Schneewittchen* Carla Augusta Görnera (1806–1884).⁵¹⁷ Z dětských herců v uvedeném představení vystupovala například Pauline Schwarzkopf, Hermine Deutsch či Gisela Kohn, která hrála Sněhurku.⁵¹⁸ V roce 1888 zase Neufeld přizval místní hudebně vzdělané obyvatelstvo ke spoluúčinkování v operetních představeních *Mein Leopold* a *Ein Wiener Bettelstudent*.⁵¹⁹ Strohost novinových recenzí bohužel neumožňuje ani jedno uvedené představení blíže rekonstruovat.

Ignatz Neufeld začal jako jeden z mála využívat zdejšího týdeníku k propagaci svých představení. Před prvním představením diváky v samostatném příspěvku pozdravil, představil jim repertoár a nabídl jim možnost získání abonmá na dvanáct představení, které například v roce 1873 vyšlo na 4 zlaté. Před odjezdem společnosti zase divákům poděkoval za zájem a rozloučil se s nimi.⁵²⁰

Wilhelm Pohl

Dalším divadelním ředitelem, který se do Mikulova často vracel, byl Wilhelm Pohl. Na rozdíl od Neufelda jsou jeho pobyty na území Moravy a Slezska doloženy o něco více. V sezoně 1868/1869 a 1870/1871 působil v Městském divadle v Krnově, v roce 1876 v Šumperku a v roce 1878 ve Svitavách.⁵²¹

Wilhelm Pohl pobýval v Mikulově poprvé od června do září 1873. Vzhledem k tomu, že Neufeld odtud se svou společností odjížděl v březnu stejného roku,

515 „*Es wäre wünschenswerth, wenn sich einzelne Besucher nicht so bemerkbar machen würden und bei der Kritik sich nicht auf großstädtischen Boden stellten, denn unser heimisches Publikum weiß nichts von der Blasirtheit des Großstädtischen und wenn es lachen will, fragt es nicht erst den Kopf, sondern lacht aus vollem Herzen.*“ (Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 18. 1. 1873, **14**(3), s. 4.)

516 Herec stejného jména působil v roce 1881 ve společnosti Josefa Lacknera a v roce 1904 v Městském divadle v Pasově. (*Neuer Theater-Almanach*. 1904, **15**, s. 495.) Zda se jedná o stále stejnou osobu, není zřejmé.

517 Theaternachricht. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 24. 10. 1874, **15–16**(43), s. 4.

518 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 31. 10. 1874, **15–16**(44), s. 3.

519 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 9. 6. 1888, **28–29**(23), s. 1.

520 Voranzeige. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 1. 2. 1873, **14**(5), s. 4; Danksagung und Abschied. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 22. 3. 1873, **14**(12), s. 3.

521 HAVLÍČKOVÁ – PRACNÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 32, s. 117, 176, 206.

dostala se místním příznivcům divadla možnost velmi pestrého divadelního vyžití. Takto bohatá sezona se samozřejmě neobešla bez toho, aby diváci viděli jednu hru ve dvou nastudováních, jak tomu bylo například s obrazy ze života *Von Stufe zu Stufe* od Huga Müllera (1831–1882), které měly na repertoáru obě společnosti.⁵²² Ne všichni obyvatelé si ovšem mohli dovolit navštěvovat tak velkorysý divadelní program, který se jim v rámci jednoho roku náhodou naskytl, na což pochopitelně více doplatil Pohl. Ten navíc bojoval i s nepříznivými klimatickými podmínkami, resp. vysokými letními teplotami. Pohl tak sice v sobotu 12. července slavnostně otevřel nově postavenou letní divadelní scénu na měšťanské střelnici,⁵²³ v důsledku velkých veder byla však představení přesouvána do hostince Zum wilden Mann nebo byla úplně zrušena. Jistou roli v menší návštěvnosti musely určitě hrát i probíhající polní práce.

Masivní návštěvnost měla pouze hra *Mann ohne Urtheil* pojednávající o slavném místním rodákovi Josefu Sonnenfelsovi od autora Leopolda Sacher-Masocha (1836–1905), uvedená v neděli 10. srpna 1873.⁵²⁴ Bohatou účast vykazoval i program k oslavě narozenin císaře Františka Josefa I. (1830–1916), který se uskutečnil další neděli 17. srpna. V úvodu těchto oslav pronesla jedna z hereček Pohlovy společnosti prolog nazvaný *Österreichs Stern*, který byl otištěn v plném znění i v týdeníku *Nikolsburger Wochenschrift*,⁵²⁵ následoval přednes vlastenecké básně *Mein Österreich* a představení *Ein junger Monarch* od Johanna Leitnera (1849–1922).⁵²⁶ Podobné slavnostní akce nebyly samozřejmě nijak nezvyklé, neboť kultura v německých městech se vyznačovala lojalitou vůči vládnoucí dynastii.⁵²⁷ Mimo oslav narozenin se pak slavilo také například uzdravení některého člena vládnoucího rodu. Divadelní ředitel Anton Reichmann uvedl v Mikulově 23. srpna 1862 v rámci slavnostního večera, jehož se aktivně účastnili i místní obyvatelé, představení konané na počest uzdravení císařovny Alžběty Bavorské (1837–1898).⁵²⁸

Podruhé se Wilhelm Pohl objevil v Mikulově na přelomu let 1875 a 1876. V té době využil aktuálně probíhající plesové sezony a rozpočet své společnosti vylepšo-

522 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 15. 2. 1873, 14(7), s. 3; Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 23. 8. 1873, 14(34), s. 2–3.

523 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 12. 7. 1873, 14(28), s. 4.

524 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 16. 8. 1873, 14(33), s. 4.

525 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 23. 8. 1873, 14(34), s. 3.

526 Tamtéž.

527 HUDCOVÁ, pozn. 428, s. 59.

528 Der Theaterdirektor Herr... *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 23. 8. 1862, 3(34), s. 135; Danksagung. *Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung*. 30. 8. 1862, 3(35), s. 140.

val půjčováním masek a kostýmů.⁵²⁹ Naposledy hrál v Mikulově od března do dubna 1879, kdy sem přijel ze štace v blízkých Valticích.⁵³⁰ V březnu následujícího roku pobýval v Břeclavi, odkud pak měl odjet do Hodonína.⁵³¹ Je tedy možné, že v období od odjezdu z Mikulova do příjezdu do Břeclavi hostoval se svou společností stále na jižní Moravě nebo v Dolním Rakousku.

Už při své první návštěvě v Mikulově v roce 1873 si divadelní ředitel Wilhelm Pohl získal recenzenta místního týdeníku, který o jeho společnosti napsal: „*Jak víme z vlastní zkušenosti, je pro ředitele malé divadelní společnosti velmi obtížné angažovat vhodné členy, a podaří-li se mu to s velkými oběťmi, pak ho čeká to nejtěžší: dosáhnout harmonického spolupůsobení nově angažovaných členů. Je věcí režiséra, jak to dokonale vyřešit ke spojenosti členů i publika; když člověk vidí hru této malé společnosti, přenese se do atmosféry dvorských divadel, kde je většina členů angažována na celý život a své role se učí nazpaměť v poklidném tempu. Ale poděkování náleží i samotným členům, kteří se tak rychle zorientovali v nových podmínkách, jak tomu bylo v tomto případě. – Dále chceme upozornit ještě na něco, co se mnohým jeví podružným, ale často bývá hlavní věcí: kostýmy a dekorace. Obojí si v tomto případě zaslouhuje pochvalu a tato skutečnost opět dokazuje režisérovo úsilí, zalíbit se publiku a razit cestu sobě a své společnosti v časech dnešních i budoucích.*“⁵³²

Z podtextu recenzentových slov je sice cítit i snaha vyburcovat k návštěvě představení co nejvíce diváků, neboť kvůli vysokým vedrům se Pohlova společnost potýkala s nezájmem publika, uvedené hodnocení ovšem také popisuje situaci kočovných společností přijíždějících do Mikulova, resp. menších měst. Společnosti byly neustále omezovány častou migrací hereckých osobností, které si sice dokázaly udržet během sezony v městských divadlech, když se ale vydaly na štace po menších městech, část herců ztratily a musely hledat nové. Současně i v menších městech musely společnosti, pokud si chtěly získat diváky, udržovat jistou kvalitu. Ta se pak týkala nejen repertoáru a hereckých výkonů, ale také kostýmů a dekorací.

529 *Costüme für... Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung.* 12. 2. 1876, 17–18(7), s. 4.

530 *Theater. Nikolsburger Wochenschrift.* 22. 2. 1879, 20(8), s. 1.

531 *Theater. Nikolsburger Wochenschrift.* 6. 3. 1880, 21(10), s. 1.

532 „*Wie wir aus eigener Anschauung wissen, hält es dem Direktor einer kleinen Theater-Gesellschaft sehr schwer, passende Mitglieder zu engagiren, und gelingt ihm dieses mit bedeutenden Opfern, so bleibt noch das Schwerste: das harmonische Zusammenwirken der neu engagirten Mitglieder zu bewerkstelligen. Dieses ist die Sache des Regisseurs, vollkommen, sowohl zur Zufriedenheit der Mitglieder wie des Publikums gelöst; man fühlt sich ganz in die Lust der Hoftheater, wo die meisten Mitglieder für Lebenszeit engagirt sind und ihre Rollen mit der Zeit auswendig gelernt haben, versetzt, wenn man das Spiel dieser kleinen Gesellschaft sieht. Aber Dank muß man auch den Mitgliedern selbst wissen, die sich so schnell in neue Verhältnisse finden, wie es hier der Fall ist. – Ferner wollen wir noch auf Etwas aufmerksam machen, was Vielen nebensächlich erscheint, öfters aber eine Hauptsache ist: die Kostüme und Dekorationen. Beides ist hier untadelhaft und zeigt auch dieser Umstand wieder von dem Bestreben des Direktors, dem Publikum zu gefallen und sich und seiner Gesellschaft für jetzt und später Bahn zu brechen.*“ (*Theater. Nikolsburger Wochenschrift für landwirtschaftliche, gemeinnützige Interessen und Unterhaltung.* 12. 7. 1873, 14(28), s. 4.)

Josef Lackner

Posledním divadelním ředitelem, který se do Mikulova několikrát vrátil, byl Josef Lackner (1839–1909). Lackner, narozen v Ebensee v Horním Rakousku, pocházel z divadelního prostředí, jeho rodiče Johann Lackner a Anna Maria rozená Danspet (Tansbet) byli herci. Divadelní kořeny rodiny lze však sledovat minimálně k jeho dědovi z matčiny strany, herci Andreasi Danspetovi.⁵³³ Jako divadelní ředitel, kterým byl od roku 1876, byl znám zvláště na severní Moravě a ve Slezsku. V této oblasti prokazatelně působil od roku 1877, kdy pobýval v Moravské Třebové (Mährisch Trübau).⁵³⁴ Do Mikulova poprvé zavítal v listopadu 1881. Následně se sem vrátil o dva roky později, po ukončení pobytu v Uherském Hradišti, a zdržel se zde od října do prosince.⁵³⁵ Naposled do Mikulova se svou společností přijel až v listopadu 1908. V létě následujícího roku pak přinesl místní tisk, dokonce na titulní straně, zprávu o jeho úmrtí, ke kterému došlo v Mikulově.⁵³⁶ Podle matriky zdejšího kostela svatého Václava zemřel 3. srpna na selhání srdce (Herzlähmung).⁵³⁷ O dva dny později byl na tehdejší městském hřbitově pohřben. Drobnou zajímavostí je fakt, že ač byl pochován jako křesťan, pobýval v době svého úmrtí v židovské čtvrti na dnešní Husově ulici v domě, který patřil židovské obci.⁵³⁸ Vzhledem k tomu, že v místním dobovém tisku chybí zprávy o divadelních představeních Lacknerovy společnosti, je možné, že zde tehdy sedmdesátiletý Josef Lackner dožíval už od konce roku 1908, kdy zde zaručeně hrál. 31. ledna 1908 mu zemřela v Zábřehu na Moravě (Hohenstadt) jeho žena Julie,⁵³⁹ což mohlo jeho rozhodnutí zůstat v Mikulově a dále již nepokračovat ještě utvrdit. V té době už společnost stejně vedl jeho syn Josef.⁵⁴⁰ O dalším vývoji divadelního rodu Lacknerů bude řeč později.

533 Österreich, Linz, rk. Diözese (Oberösterreich), Ebensee (Langbath), Sig. 106/1839, Taufen 1839 (narození J. Lacknera). Dostupné online. [cit. 1. 9. 2018]. URL: <<http://data.matricula-online.eu/de/oesterreich/oberoesterreich/ebensee-langbath/106%252F1839/?pg=35>>.

534 HAVLÍČKOVÁ – PRACNÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 32, s. 225.

535 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 29. 10. 1881, 22(44), s. 1.; *Deutscher Bühnen-Almanach*. 1884, 48, s. 293–294.

536 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 7. 8. 1909, 49–50(32), s. 1.

537 Tato informace vychází z údaje v matrice, kde je uvedena adresa Hauptgasse 21 Srov. MZA, fond E67 (Sbírka matrik). Sign. 2954, Matrika zemřelých Mikulov – sv. Václav, 1870–1918, s. 574.). Za konkrétnější informaci o tom, komu dům patřil, děkuji Miroslavu Koudelovi z Regionálního muzea v Mikulově.

538 Todesfall. *Nikolsburger Wochenschrift*. 7. 8. 1909, 49–50(32), s. 1.

539 KOSCH, pozn. 435, s. 1146.

540 *Neuer Theater-Almanach*. 1907, 18, s. 572.

Paul Holdig – Rosa Holdig

Mikulov se často stával zastávkou pro divadelní soubory, které tudy projížděly z území Dolního Rakouska nebo opačně. Několikrát se zde zastavil například Paul Holdig (?–1904). Poprvé sem přijel na jaře 1896, kdy Mikulovem projížděl se společností „Die Wiener Operettengesellschaft–Treu“ nebo pouze „Die Wiener Operettengesellschaft“.⁵⁴¹ Pravděpodobně měl v Mikulově s operetním repertoárem velký úspěch, neboť se zde zastavil i na konci srpna, kdy cestoval zpět do Vídně. V té době byl však pouze uměleckým vedoucím souboru, ředitelem společnosti byl pak výše zmíněný Johann Hugo Treu.

V Mikulově Holdig pobýval i v květnu 1897, tehdy už jako divadelní ředitel, který měl v pronájmu sál ve Šternberku.⁵⁴² Stále si ovšem udržoval kontakty s rakouským divadelním prostředím a po konci sezony odjížděl hrát do Neulengbachu u Vídně.⁵⁴³ Pro diváky ze Šternberku a vlastně i z Mikulova musela být tato společnost zárukou kvality, neboť Holdigova štace v blízkosti Vídně musela mít vliv i na volbu repertoáru společnosti, který svou kvalitou respektoval úroveň vídeňského divadla. Na mikulovské štaci v roce 1897 sice v repertoáru jeho společnosti nejsou obsaženy operety, nechybí však díla rakouských autorů, jako například Franze von Schönthana (1849–1913).

Po smrti Paula Holdiga převzala společnost jeho žena Rosa Holdig,⁵⁴⁴ která na pobyty svého manžela v Mikulově navázala a v letech 1905 až 1909 se zde opět na cestě do Neulengbachu pravidelně zastavovala.⁵⁴⁵ Rosa Holdig nabízela, na rozdíl od výše zmíněných společností, i náročnější repertoár, a to například dramata Friedricha Schillera *Kabale und Liebe*, *Wilhelm Tell*, *Die Räuber*, nebo Hermanna Sudermanna *Heimat a Stein unter Steinen*.⁵⁴⁶ V roce 1905 se v Mikulově účastnila také Letních slavností (Sommerfest), které se konaly v sobotu 9. července v zahradě židovské školy, kde uvedla veselohru od Victoriena Sardoua v překladu Emile de Najace *Cyprienne*.⁵⁴⁷ Poslední návštěva divadelního souboru pod vedením Rosy Holdig proběhla v roce 1908, výjimečně zde ale hráli v září, tedy až po návratu z Rakouska. V té době byl už uměleckým vedením souboru pověřen Eduard Kränzel.⁵⁴⁸

541 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 11. 4. 1896, **36–37**(15), s. 1.

542 HAVLÍČKOVÁ – PRACNÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 4, s. 226.

543 Theater in Nikolsburg. *Nikolsburger Wochenschrift*. 1. 7. 1905, **45–46**(26), s. 1

544 HAVLÍČKOVÁ – PRACNÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 32, s. 113.

545 Theater in Nikolsburg. *Nikolsburger Wochenschrift*. 20. 5. 1905, **45–46**(20), s. 1; Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 5. 5. 1906, **46–47**(18), s. 1.

546 Theater in Nikolsburg. *Nikolsburger Wochenschrift*. 1. 7. 1905, **45–46**(26), s. 1; Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 18. 5. 1907, **47–48**(20), s. 1

547 Theater. *Nikolsburger Wochenschrift*. 8. 7. 1905, **45–46**(27), s. 1.

548 Jedná se nejspíše o Eduarda Kränzla, který od roku 1911 působil jako spolutvůrce v divadelní společnosti Wilhelminy Fink. (HUDCOVÁ, pozn. 428, s. 188.)